

Sein deutsches Herz schlug wendisch

Johann Gottlieb Hauptmann verstarb vor 250 Jahren

Pisany musical z cuzymi kulturami

SLA jo lětosa pšiglédarjow sobu wezel na drogowanie

3

Starješe zmóčniš a pjenjeze nazběraš za skjaržbu

Serbske blido w Měsće jo se zaběraš z kublańskim póstajením

4

6

Nowy CASNIK

TYŽENIK
ZA SERBSKI
LUD

06/Lětnik 69

07. februar 2018

0,65 €

ISSN 0029-54 18

Biblia pšízo lětosa, dogrono jo pódpisane

W pśedsłednem tyženju januara stej pódpisał dr. Hauke Bartels, direktor Serbskego instituta (SI) a dr. Hartmut Leipner, pśedsedař Spěchowańska towaristwa za serbsku rěc w cerwji (STSRC), dogrono wó pśewóstajenju datajow biblike k wózjawjenju w digitalnej a šišćanej formje. Plan jo, až wózjawijo se lětosa w nadawku STSRC elektronska wersija Serbskeje biblike we tých wariantach: wótmolowane boki biblike 1868, dataja z tekstem, kenz̄ do latyńskiego pisma pšepisany, a dataja we latyńskim pismje, zož̄ jo se pšawopis moderatnje pšiměřil žinsajšnemu pisanju. Teke SI co na swójich internetowych bokach wózjawis wótpisany bibliski tekst.

Zachopila jo se kooperacija mjazy STSRC a SI kónic lěta 2013 ako su se dr. Christiana Piniekowa, farář Hartmut Kästner a Werner Měškank wobrošili na SI wězecy, až jo dał wótpisa Serbsku bibliku za swój tekstowy korpus. Slēdowało jo korekturne cytanje wótpiska z boka STSRC pśez kupku angažerowanych korektorow do kótarejež su słusali Lothar Burchardt, Margot Hašcyna, Michał Kułłowicz, Hartmut Leipner, Maria Šulcojc a Christiana Piniekowa. Paralelnje k tomu stej dr. Fabian Kaulfürst a Marcin Szczępański w SI korektry zaželaļ z pomocu nejnowšej digitalneje techniki. Wónej stej towaristwo teke ražilej we wšakich techniskich pšašanjach. Něnto jo se zachopila slědna faza žela na cejdejce. Jeje wugótowanje jo pśewzeła grafikarka Marion Kwicojc z Lipska.

Wótmysł nowowudaša originalnego teksta biblike pó 150 lětach jo wšakoraki: STSRC co k toš tomu jubileumou znova klasiskoř a rědnosć teksta ako teke serbskeje rěcy wuwědobiš a tekst žinsajšnym cytarjam a cytarkam spšistupniš. Zrownju pak co zakład połožyš za šyroke wužywaniye teksta kaž tež za joga rewiziju. Planowane jo, cejdejku pšepodař zjawnosći pši gózby namýš k 30-lětnemu wobstašeu Kupki serbska namša a k jubileumou 250. serbskeje namšy nowšego casa, kótaruž bužomy swěšiš 2. septembra w Nimskej cerwji w měsće. Ch. P.

Ta něga bogata gmejna jo tšašnje pśedlužona

Z Husa/Maust. Na woklapnicy gatojskeje gmejny jo šolta Harald Groba pětk wulicował tym jadnab 170 pšišlucharjam wót nuze, do kótarejež jo gmejna padnuła dla slédkplášenja zwarbowarskego dangu Vatzenfalloju. Pśez njo jo gmejna pśedlužona a ten dług wunjaso wécej ako 8.000 € na wobylarja. Gmejnske žywjenje pódpre na gluku Gatojska założba, kótaruž su tam we tłustych lětach założyli. Wécej za tyžen. G. W.

Želaſerje kšylojskeje firmy z Barlinja wjedu na Lědach woblodowany koł z walikami rogožy. Z njeju budu ten nejstaršy pachany chrom tudskiego Muzeja pód gołym njebjom kšyš.

Foto: Bernd Marx

Wóze pilnje rogož na cołnje

Z Lědow/Lehde. Rownož małko turistow se tudy wobžaržujo, ga we to wiži se we slědnych dnjach wjele cołnow we jsy. „Wina“ na tom jo jadna kšylojska firma z Barlinja, až jo se specializowała na kšyše z rogožu. Muzej pód gołym njebjom jo jich skazał, aby jim nowe kšywo napórali na nejstaršem, pachanem chromje z lěta 1775 ze jsy Dlopje/Kittlitz. Wšen twarski material mušta firma sebe z cofnom pšiwozys, teke te 400 kg šežke waliki rogožy za to 250 m² wjelike kšywo. Nagromadu pótřeba se jich 30, wušej togo bałki a dele – jo nam gronił šef firmy Marco Weichert.

Te tóž želaſerje su dosć šykowanje ten woblodowany cołn pó tych kšiwyh tšugach wjadli. Wóni ga maju južo nazgónjenje a su wjele kšywo na Lědach kšyli. Za wótpócynek njamaju casa, pšeto do kónica měrca, gaž sezona se zachopijo, dej kšywo gótowe byš. Bernd Marx

Teke zapust w Běłej Górze jo mólowała

Marion Kwicojc ze swójimi wobrazami něnto w Serbskem domje

Z Chóšebuza/Cottbus. W Serbskem domje jo až do 20. apryla nowa wustajeńca z wobrazami. „Reja do raja/Tanz ins Paradies“ se jej groni a w njej mózomu se wopóznawaś z tym, co jo Marion Kwicojc z Lipska rědnego mólowała. Chtož jo pšichwatał 25. januara na jeje wótworjenje, jo měl ned na dwójaki part swóje wjasele a spódobanje. Raz na tych dogromady 20 bildach a grafikach górjece w klubowni a dołojce w Lode. A drugi raz na tej muzice, z kótarejuž jo Marion Kwicojc tych něži 50 gósći z celeje Dolneje Łužycie rozwajseliła. Toś, wóna njejo jano mółarka, ilustrorka a grafikarka, ale rowno tak dobra spiwarka a muzikarka. Pši njej słusha wobojo gromaže.

Marion Kwicojc, rožona w lěse 1969, jo ako dwójnica góřej rosła w Bórkowach a jo pši tom jo měla wósebny dobry zwisz z Bělinom/Byhlen pla Tšupca. Wuknuła jo do lěta 1988 na tegdejšnej Serbskej rozšyrjonej wušej šuli „Marjana Domaškojc“ w Chóšebuzu. Tam jo to byl wósebniče ceptař Gerat Nagora, až jo ned póznał jeje luboś a wjeliki talent za mólowanie a ju pógnul a spéchowař jo. A to jo se pón wuplašiło: w lětach 1990 do 1995 jo studěrowała mólarstwo a grafiku na wusojej šuli w Lipsku. Zedne lěta jo želała w Instituše za

Tej dwa wobrazo jo Marion Kwicojc mólowała wó zapusće w Běłej Górze. Wobej stej hyšci wjelgin młodej.

Foto: Michael Helbig

sorabistiku na uniwersiše w Lipsku, a wót lěta 1997 jo „lich“ wómełcowka. Ako taka jo mjazy drugim wugótowała a zestajiła w cerwji w Rogowje/Horno dokumentaciju z tymi 27 cerkwjami, aко buchu we Łužycy wugla dla wótbrowane. Z lěta 2013 želała až muzikowa pedagogowka a muzikarka we wšakich projektach a kupkach (Kupazukow, Serbska reja), w kótarych stoj serbski spiw napředku.

Tu lawdaciču k mólarce a wustajecy, až jo lětosa ta předna wót

Lodki, jo žaržał dr. Hartmut Leipner, fyzikar na uniwersiše w Halle a pśedsedař Towaristwa za spěchowanje serbskeje rěcy w cerwji. Jo wustajil, až jeje wobraz a grafiki, we wšakich technikach, pokažu jeje dlymoke mysls a zacuša wót žywjenju, wót někakem raju, paradizu. Pši tom se daju inspecěrować wjelgin cesto wót togo serbskego, wósebniče wót reje, spiwa, nałogow, powěscow, bajkow a błošańskeje natury. Łužycy jo wšyknio to, což ja mam – groni wóna w dalokem Lipsku.

Jeje wobraze – tak dr. Leipner – njejsu někake fotografije, až su za wětšy žel wjelgin moderne, z wjelgin móćnymi a pisanymi barwami a konturami a impressionistiskimi elementami. To wšyknio pokazujotej mjazy drugim wobrazu ze zapusta w Běłej Górze a wobraz, na kótarejž jo Marion Kwicojc zapadnuła rozpadnjonu staru brožnju w Bělinje. Až jo za nju ten paradiz, ten raj, wjelgin pisany a rědny, to jo wižeš we wjelikem wobrazu z titelom „Reja do raja“.

Až mółarka to żywjenje wjelgin lubujo a z togo teke něco cyni, jo ten wjacor pši wótworjenju wustajecy pokazał ze swójimi spiwami a muziku. To jo južo jeje druga wustajecy, předna w Lodejo byla w lěse 1997. To jo byl južo hejnac mały koncert, kótaryž jo wugótowała gromaže z Manfredem Gruberem z Barlinja. Zglosyła jo štucki w dolnoserbskej, nimskej a engelskej rěcy, a jeje spwanje a pšijazny głos stej rowno tak ako jeje wobrazy połne móćnych zacušow. K tomu jo grała na mlogich instrumentach – wót gitary a akordeona až k dudam! A to dawni njejsu byli hyšci wšyknje instrumenty, až běšo sobu pšinjsařa z Lipska do Chóšebuza. Wóna ga pilnje zběra instrumenty, wósebniče starše, historiske, ludowe.

H. A.

Budu dalšne zastanišća na serbske píspowědaś

Ako firma „Cottbusverkehr“ jo pónježele k wěści dałq, budu wót februara we busach teke dalšne zastanišća we serbskej rěcy píspowědaś. Wóne zastanišća su wšykne někak zwézane z tym serbskim – a to wóni su: „Brjazyna, šula“, „Bórkowy, hotel Bleske“, „Bórkowy, šula“, „Bórkowy, dwórničowa droga“, „Děsno, gósćeńc“, „Drjowk, šula“, „Janšojece, šula“, „Libanojce, šula“, „Picnjo, damcolowa droga“, „Wětošow, Pestalozzijowa droga“, „Žyłow, wognjowa wobora“ a „Žyłow, wětšnikojski puš“. Teke we Chóšebuzu gronje písi někotarych zastanišćach to serbske mě we elektriskej, na písklad písi měšćańskej promenaže. Dalšne se píspowědaju we engelskej rěcy. „Cottbusverkehr“ ma na swojich internetowych bokach teke serbskoręce ne wopšimješe (a teke něco we engelskej, francojskej, arabiskej a rusojiskej rěcy).

Ideju k nowym serbskim píspowězam jo mělo bramborske Ministerstwo za wědomnosć, slěženje a kulturu. To spěchowanje serbskej rěcy jo teke wustajone we krajnem planje za wobchad do bliskości (Landesnahverkehrsplan).

Napowědał jo te mjenja jaden studańc – joga mě hyšći njejsmy móglu wusłězis.

Nagrawane jo wšo w kooperacji z Rozglosom Barliń/Bramborska.

pm/SK

Mógu ideje za rewitalizaciju wótedaś

Hyšći až do 5. měrca togo lěta mógu komuny, towaristwa, kupki a amty w Bramborskej zapódaś na krajny sejm Bramborskeje (Serbsku radu) swóje aktivi, ideje, projekty a procowanja za zdžaržanje, woplewanje a skšušenje dolno-serbskej rěcy. To mózo se cinyi z mapami, fotami, filmami, power-point-prezentacijami a na drugi part. To jo myslone za to južo 3. wuběžowanje „Sprachenfreundliche Kommune – serbska rěc jo žywa“, kótarež jo se lóni zachopilo 5. septembra. Główna iniciatorka jo bramborska Serbska rada.

Wšykno stoj pód patronatstwom prezidentki bramborskego parlamenta Britty Starkowej. To mytowanje nejlépszych komunow, projektow a idejow písež bramborski parlament bužo 13. apryla w Lubinje. Dobyšarje se na wšaki part mytuju a pōcesciuju. H. A.

Chóšebuska kupka ma zasej wjèle předk

Z Města/Cottbus. Domowinska kupka Chóšebuz ze swójimi něži 90 člonkami njejo jano ta tšeša nej-wěša w župje Dolna Łužycia (pó tyma w Janšojojach a na Górah), ale wóna cele lěto zaměrnje žéla, z člonkami a tež drugimi. Teke za lětosa jo se písedestarstwo kupki wjèle předk wzeło. Diskutěrowaś z člonkami wó tom budu pón na głownej zgromaźninje, kak bužo 15. februara (18.00) w Serbskem domje. Tam kšé pón wobzamknú Žě-żewy plan kupki za 2018.

Mjazy drugim kšé se zasej pódáš na zgromadny wulēt (naražone su Herrenhut a tamne strony pla Žytawy), a Serbsku kjarmušu kšé zasej swěšiš gromaže z kupku w Žyłwje. Planowany jo dalej „koncert pód lipu“ na dwórje Serbskego domu, a naražilo jo se wobzeliš písi cołnowanju w Bórkowach na slědach serbskich powěscow. H. A.

Zastojniki a amtarje z Drjowka su se wopóznali ze serbskeju rěcu

Ze Śćeńca/Steinitz bei Drebkau. Zastojniki, amtarje, wótpołsane a druge interesowane wobydlarje – nagromadu 11 luži – su stwórtk tyžen tudy na Śćeńcańskiem dwórje serbsku rěc wuknuli. Zachopjeńkarski kurs za nje jo písgótowała Šula za dolnoserbsku rěc a kulturu. Wjednica šule Uta Henšelowa jo jich połtera štundy wucyla předne słowa, wugranjanje, witanje, žekowanje a druge nadobne a pístojne grona, z kótarymž mózoš se na serbske drugim lužam písgroni. Wšykne su se wjelgin pilnowali.

Paul Köhne, písedesar měšćańskie zgromaźiny wótpołsanych w Drjowku a kandidat za amt šolty drjowkojskeje gmejny, jo nam groñil, až naglèda ten kurs ako wažnu kšocean písi zežaržanju serbskej identity, kultury a rěcy w drjowkojskich stronach.

Pódlia zastojnikow a wótpołsanych měšćańskie zgromaźiny su

se teke priwatne paršony wobzeli. Angela Krohnova z Kózlego jo písila, dokulaž co móć lěpje rozmeš, co wuknjo jeje syn, wuknik na Dolnoserbskem gymnasium.

Cela drjowkojska gmejna – město Drjowk a wokolne jsy, ako su do Drjowka písbite – su se južo dawnio k serbskemu sedleńskemu rumujo z dobreju wólu póznali. Serbska rěc se tudy wěcej njepowěda ako wobchadna rěc, ale weto se pilnuju, tak wjèle ako móžno k jeje zežaržanju cinyi. W zakladnej šuli dajo serbsku wucbu, nejlěpše wukniki wuknu dalej na Dolnoserbskem gymnasium. Tofle su napórane we dwěma rěcoma, serbske a nimske, a teke głowi amtskich listow a znatecynje na wuzwolowanju we amtskem łopjenje su tejerownosć we serbskej rěcy. Prezenca serbskej rěcy we zjawnem rumje dej we píšchože se zmocni. We jsach woplěwaju se serbske nałogi a změstymi spomi-

Na wopóznawańskiem kursu serbskej rěcy w Śćeńcu jo se kněžyla spodobna atmosfera.
foto: Heiko Lobert

naju na serbske wóscy, kaž we Kóšnojach, zož su najsy dali to mě na město Alfreda Janika (Janigk) a tomu mólarjeju k cesći spomnjeński toflu stajili. We Skjarbošu kšé na ten samy part teke kantora a redak-

tora Casnika Kita Šwjelu wucesci. Drjowk wobzelijo se k tšeemu razoju na akciji Récam píshylona komuna – serbska rěc jo žywa. 2004 su dobyli we kategoriji 2 předne myto a 2012 druge myto. Heiko Lobert

Debata w parlamenše: Mak jo powědał we plenumje

Kněžarstwo jo předk połožyo rozpšawu k situaci serbskego luda

Z Pódstupima/Potsdam. Bramborska ministarka za wědomnosć, slěženje a kulturu dr. Martina Münchowa jo stwórtk písedestarstwo we plenumje parlamenta přednu rozpšawu (Bericht) kněžarstwa k situaci serbskego luda w Bramborskej. Písi tej gózbejo jo písedesar Serbskej rady Torsten Mak směl teke k wótpołsany powěda. Wón jo chwalił rozpšawu měnjecy, až situacija Serbow jo we njej wjelgin derje analyzowana, a jo wopóznani kňežarstwu, až se wěrnościvje pilnujo k lěpšemu serbskego

luda a joga rěcy. Weto wóstanu někotare wažne pominanja Europeskej rady a charty mjeñsynowych rěcow njedoplnjone: systematiska serbska wucba wó źišownje až k abiturje a wěcej radja a televizije we serbskej rěcy. K dalšnym slabosćam jo wón písilicu to šeganje wó wustajenje za serbsku wucbu a druge šulske wustajenja, kótarež mógu měs na serbske šulstwo negatiwny wucynk. Mak jo wospomnjeł teke ten brach, až žedno zarownanje za škodu na serbskej kulturje dla wótbagrowanja jsow

njejo we kaznjach wustawione, a až písi píswolenju brunicowych jamej njeprigotuo se žedna fachowa ekspertiza, kaki efekt wótbagrowanie jsy změjo na serbsku rěc a kulturu.

Pízamknuja jo se diskusija wótpołsanych, zož su wugronili tu mysl: mjeñsynowa politika jo pístupiła radnu kšocean dopředka, a we srježi wšyknych pilnowanju dej stoja serbska rěc. Wótpołsane su napominali kněžarstwo, až dej hyšći druge statki wugbaš (lazuj písiducu powěsc). G. W.

Rezolucija: Skoro wěcej serbskego w medijach?

Z Pódstupima/Potsdam. Na pízedanje frakcijow SPD, CDU, Lěwice a Zelenych jo bramborski parlament stwórtk – písi goźbej rozpšawy k situaci serbskego luda (glej powěsc zwjercha) – jadnogłosnie wobzamknū rezoluciju (Entschließungsantrag). We njej napominaju bramborske kněžarstwo, až dej: 1. pórēd za wuzwolowanje Serbskej rady zawasa píeglěda a gromaže ze Serbskeju radu pólépšenja písrucy; 2. píespýtowaś, lěc kraj Bramborska mózo wó pjenjez swójego etata źišownjam písidatne kosty za Witaj-kupki za-

rowna; 3. gromaže ze Serbskeju radu se staras, aby to nowe wustawjenje za serbsku wucbu nanejpózdzej we šulskej lěsce 2019/20 płašeło; 4. we celje Bramborskej we powšykných šulach a písez Centralu za politiske kubljanje píracy móžnosć, aby wobydlarje – a wósebne młózina – móglci sebje píswój znaša serbskeje kultury, identity a historije až žel bramborskeje historije a písytnosć; 5. zapšegnū Serbow a jich písa písi wuwiyanju gospodarskich struktur wó Žužycy.

K rezolucji sluša teke píšoba na

prezidentku parlamenta. Wóna dej píespýtowaś, lěc njejo móžno člonkam Serbskej rady jich žel lěpje zarowna, tak, aby to zarownanje se malało z nadawkami, kótarež wóni wugbaju.

A slědkoju worduju člonki rozglosowuje rady rbb we rezolucji písonne, až dejali se za swójeju móžnosć staras, aby programy we serbskej rěcy se rozširili, a teke serbske temy se do nimskich programow wěcej zapšegnuli.

Rezolucija njama kaznisku móć, ale ma charakter napominanja. G. W.

Kšé napóraś napisma na gmejnskich twarjenjach

Z Turjeja/Tauer. Turjańska gmejna bužo se wobzeliš na akciji Serbska rěc jo žywa. To jo na woklapnicy pítek srejež januara w kjarcme „Píša gaše“ k wěści dała šoltowka Katrin Kalawcyna. Gromaže z Domowinskej kupku budu wóni wšykne serbske aktivi we jsy we jadnej mapje dokumenterovala a wopisa. „Mamy nažej, až nam bužo teke raz myto píspadnus“, jo šoltowka groniła.

We jsy woplěwaju serbske nałogi a swěženje, teke w źišowni. Rownož doněnta njejo se tam ražilo Witaj-

projekt zawjaśc, ga weto píšo raz we jadnej źišowni, až wucy źiši serbske słowa a spiwanja – jo Kalawcyna wulicowała a chwaliła tu inicjatywu.

Ekstra za lětosnu akciju ma šoltowka to wótgledanje, serbske stronine mjenja písed zabyšim wuchowá. Tu ideju su sebje wótgledali wó Drjenowa – tam jo Šula za dolnoserbsku rěc a kulturu píswiadla lóni písednos wó stroninych mjenow. Drjenojske wobydlarje su se tegdy rozgranjali, až móglci snaž na wšakich městach toflicki stajíš ze serb-

skimi mjenami stronow abo želov jsy ako Budýn abo Góra. To budu teke turjańska wopytaś.

Šoltowka jo naslědku k wěści dała, až wšykne gmejnskie chromy we jsy – kaž wognjowa wobora abo gmejnski amt – deje teke serbske napismo dostaš. Gmejna ga słusa do serbskego sedleńskiego ruma a dostawa wó Braborskeje pawšalu wó 500 euro k zarownanju písidatnych kostow wuwiyanja serbskej rěcy we jadnej źišowni. Tuchylo jo se dość tych pjenjez nagromožilo a wóni kšé je něnto nažyš za serbske napisma. G. W.

Comy nowu CDeju nagraś
Chor Łužycia jo wótpołzal swóju woklapnicu

Pópšawem mamy my člonki chorą Łužycia pónježele wjacor kšuty termin w „Serbskem domje“ w Chóšebuzu – tam ga jo písejce ta proba. Ale to jadno pónježele písed tím tyžejnami smy se wuweźnje zmakali w „Serbskem dwórje“ w Dešnje, a na našu woklapnicu.

Wugódnosili smy písi dobrej jězy a píšach tšojezna zachadnego lěta 2017, kěnž jo byl kradu wósebny za chor: swězili smy 25-lětne wobstaše našego chora a smy měli wjèle (14!) a kradu wósebne koncerty. Na cerkwynyma dnjoma w Barlinju a Tšupcu jo naš chor spíwał, wustupili smy tek w Górnjej Łužycy a tej dva mjaztym tradicionelnej koncerta na šíchy pítek a na 1. adwent w Dešnje stej písejce wjěraška našego chorowego lěta. A nic naslědku smy my aks lajske spíwarje lóni směli spíwa z profijami Serbskego ludowego ansambla na jadnom koncerse we Wušej cerkwi w Chóšebuzu. Za wšyknu procu písi wumělskem a organizatoriskem nawjedowanju chora smy se našyma wjednicoma Lubinje Žurec-Pukačowej a Milenje Stockowej wutšobnje wužekowali.

Ale ten wjacor njejsmy jano slědk gléddali, ale tek do píšchoda: Lětosa comy tšochu mjenjej wustupowaś, ale za to pí 10 lětach zasej jednu nowu cd nagraś. Zawěsće comy teke nowe spíwy nauwuknu a to snaž we chorowem lěgwje.

Chtož co se k nam píšeriš a z nami serbske a słowjańskie spíwy spiwa a našu wjasou zgromadnosć dožiwiš, jo rad wižony. Dweju noweju člonkowu smy lětosa juž móglci wuwiataš: Jaden spíwa jo celo nowy we našich rědach a jedna spíwarka jo písila z maminego dowola slědk.

Píšida góžba, nas slyšaś, jo 24. měrca w Drjenowje na serbskem wótpołdnju šule za dolnoserbsku rěc a kulturu. Wjaselimi se na Was! Diana Šejcowa

Sein deutsches Herz schlug wendisch

Lübbenau's Oberpfarrer Johann Gottlieb Hauptmann verstarb vor 250 Jahren

Bernd Marx

Engagierte Persönlichkeiten waren in den letzten Jahrhunderten bestrebt, den Wortschatz und die Sprachkultur in der Niederlausitz für die Forschung zu sammeln. In der Spreewaldregion widmete sich der Oberpfarrer Johann Gottlieb Hauptmann im 18. Jahrhundert dieser Aufgabe. Am 2. Februar 1768 verstarb der Sprachkundler kurz vor Vollendung seines 65. Lebensjahres in Lübbenau.

Der Lübbenauer Heimatforscher Robert Reiter präsentiert eine Originalausgabe der „Nieder-Lausitzschen Wendischen Grammatik von Johann Gottlieb Hauptmann aus dem Jahre 1761. Dieses Exemplar befand sich im persönlichen Buchbestand des Herausgebers und Oberpfarrers von Lübbenau.“

April 1718 schrieb es sich an der Universität zu Wittenberg ein. Im Alter von 25 Jahren, am 17. Oktober 1728, erwarb er den akademischen Grad eines Magisters der Philosophischen Fakultät. Im Jahre 1729 folgte er dem Ruf der Familie Kottwitz auf das Gut Rědoř/Reddern bei Kalawa/Calau als Hauslehrer. Vier Jahre später wurde er Pfarrer in Reddern. Johann Gottlieb Hauptmann heiratete in Reddern. Der Familie wurden vier Söhne und eine Tochter geboren.

Bereits in Reddern wandte sich Pfarrer Hauptmann der Erforschung der niedersorbischen/wendischen Sprache zu. Diese Sprachkenntnisse waren für den Pfarrer unabdingbar, da die niedersorbische/wendische Bevölkerung nur wenig deutsch verstand und diese Sprache kaum sprach. So wurde bis zum Jahre 1790 in Reddern nur Niedersorbisch/Wendisch gepredigt.

Im Jahre 1731 verfasste Johann Gottlieb Hauptmann seine erste Abhandlung „Lexicon Vandalicum“, welche allerdings nur als handschriftlicher Beleg existiert. In diesem Werk stellte Pfarrer Hauptmann 42 Pflanzen- und Pilznamen aus der Gegend um Reddern und Calau mit ihren niedersorbischen/wendischen Bezeichnungen vor. So wurden zu seiner Zeit der Faulbaum „psowica“, der Windenknoten „hejduška“ und die Sumpf-Schwertlilie „kosa“ bezeichnet.

Im Jahre 1738 kam der damals 35-jährige Geistliche auf Wunsch von Graf Moritz Karl zu Llynar (1701 bis 1768) als Diakon nach Lubnjo/Lübbenau in den Spreewald. Zu diesem Zeitpunkt wurde die Stadtkirche Sankt Nikolai (1738 bis 1741) nach Plänen von Gottfried Findeisen erbaut. Sie gilt als eine der bedeutendsten Barockbauten im Land Brandenburg. Besonders die Innenausstattung im Rokoko-Stil findet bei der Fachwelt große Beachtung.

Den Bau des etwa 60 Meter hohen Kirchturmes in den Jahren

1777/78 erlebte Johann Gottlieb Hauptmann nicht mehr mit. Man darf vermuten, dass der Geistliche sogar noch den Vorgängerbau der heutigen Stadtkirche gesehen hat. Wissenschaftler bestätigen, dass sich unter dem heutigen Kirchenschiff noch zahlreiche Holzpfähle, Feldsteine und Mauerreste des Vorgängerbau befinden.

Im Jahre 1750 wurde Johann Gottlieb Hauptmann Oberpfarrer. Er übte diese Funktion bis zu seinem Tod aus. Oberpfarrer Hauptmann war sehr sprachbegabt. Er konnte sehr gut in Hebräisch, Chaldäisch, Syrisch, Griechisch, Lateinisch, Französisch, Italienisch, Englisch und Wendisch kommunizieren.

So ist es nicht verwunderlich, dass er sich in Lübbenau verstärkt der Erforschung der niedersorbischen/wendischen Sprache mit Sorgfalt, Akribie und Fachkenntnis zuwandte. Hauptmann erkannte, dass es Unterschiede zwischen der Sprache der sorbischen/wendischen Bevölkerung in der Oberlausitz, er besuchte als Jugendlicher in Zittau das Gymnasium, und der Sprache der Bevölkerung in der Niederlausitz gab. So zog er bereits veröffentlichte wendische Schriften zur Sprachforschung heran. Er sammelte auch mit großem Interesse und viel Liebe niedersorbisches/wendisches Liedgut.

Im Jahre 1761 wurde sein bedeutendstes Werk, die erste gedruckte Grammatik der wendischen Sprache als „Nieder-Lausitzschen Wendischen Grammatica“ – das ist Möglichste Anweisung zur Erlernung der Nieder-Lausitzschen Sprache verfertigt“ von Johann Michael Driemel in Lübben gedruckt und verlegt. In diesem Nachschlagewerk stellte Johann Gottlieb Hauptmann 93 niedersorbische/wendische Namen von Pflanzen und Pilzen mit dem Lübbenaue und Calauer Dialekt vor. So sind dort die Esche als „jasení“, die Distel als „badák“, der Schachtelhalm „chosć“, der Hopfen

pfarrer war ein Schlaganfall, der den Kirchenmann am frühen Morgen des 20. März 1760 traf und seinen Körper linksseitig fast vollständig lähmte. Erst Monate später konnte er wieder, auf der Kanzel sitzend, predigen. Seinen Arm konnte er nicht mehr bewegen und es blieb eine große Schwäche im linken Bein und Fuß zurück.

Auf Linderung und Besserung hoffend, reiste Johann Gottlieb Hauptmann trotz der Kriegswirren nach Bautzen, um das linke Bein und den Fuß bei einem Medicus „elektrisieren“ zu lassen. Der erhoffte medizinische Erfolg stellte sich aber nicht ein. Mit Geduld ertrug Johann Gottlieb Hauptmann die körperlichen Schmerzen und Qualen.

Am 15. Februar 1763 nahm er mit großer Freude den Frieden von Hubertusburg zwischen Preußen und seinen Kriegsgegnern als Ergebnis des Siebenjährigen Krieges zur Kenntnis.

Am 1. Februar 1768 überfiel ihn plötzlich während einer Beichte ein großes schmerhaftes Drücken auf der Brust. Kein Gebet und keine Arznei wollte mehr helfen, so dass der Oberpfarrer am Morgen des 2. Februar 1768, vermutlich an den Folgen eines am Vortag erlittenen Schlaganfalls oder Herzinfarktes, für immer die Augen schloss.

Am 7. Februar 1768 wurde Johann Gottlieb Hauptmann, erfolgreicher und begnadeter Sprachkundler auf dem damaligen Stadtfriedhof, heute der Vorplatz der Stadtkirche Sankt Nikolai auf dem Altmarkt in Lübbenau, beigelegt.

Der Ortschronist Paul Fahlisch schrieb in seiner im Jahre 1928 erschienenen „Chronik der Stadt Lübbenau im Spreewald“: „Die Verdienste Hauptmanns um die wendische Sprache, obwohl er kein geborener Wende war, sind allseitig anerkannt worden. Meyers Konversations-Lexikon führt ihn als ersten Bearbeiter der wendischen Grammatik, Lübben 1771, an.“

In der Niederlausitz ist Johann Gottlieb Hauptmann unvergessen. Seine Werke bilden bis heute eine solide Grundlage für die weitere niedersorbische/wendische Sprachforschung.

Nieder-Lausitzsche Wendische Grammatica von Johann Gottlieb Hauptmann

dem Hof und die Arbeiten auf den Feldern und in den Wäldern. Aber auch die Bezeichnungen für die Tier- und Pflanzenwelt in den Gärten und auf den Wiesen gehörten dazu.

Johann Gottlieb Hauptmann gehörte zu den engagierten Sprachforschern, die sich dieser großen Herausforderung stellten. Mit großem wissenschaftlichen Erfolg, wie sich noch herausstellen sollte. Der Sprachkundler gilt heute zu den Begründern der sorbischen Slawistik in der Niederlausitz.

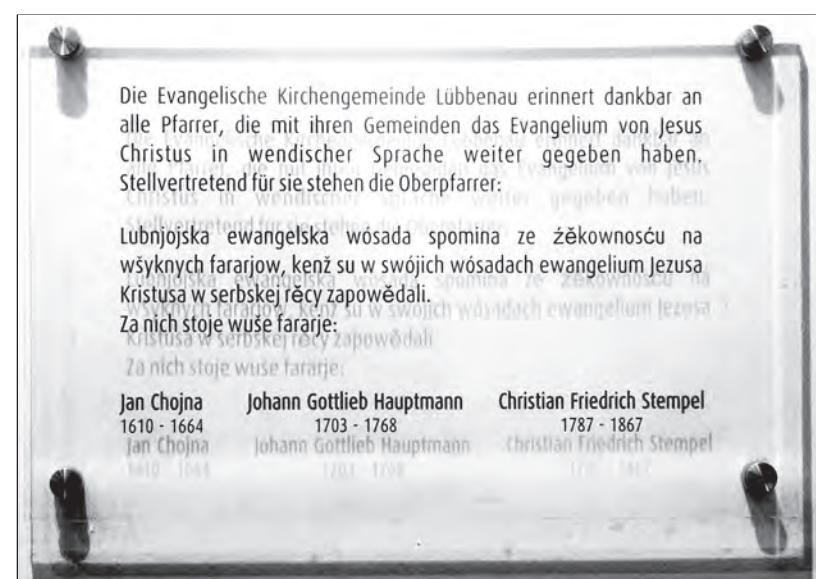
Johann Gottlieb Hauptmann wurde am 19. Mai 1703 in Wittenberg geboren. In Zittau besuchte er das dortige Gymnasium. Am 28.

„chmel“, die Hainbuche „grab“, die Melde „loboda“ und die Sumpfdotterblume als „lokaschina“ bezeichnet.

Mit der wissenschaftlichen Arbeit von Johann Gottlieb Hauptmann im 18. Jahrhundert ist es möglich, den Entwicklungs- und Wandlungsprozess der niedersorbischen/wendischen Sprache im Zuge der Germanisierung im Sprachraum um Calau und Lübbenau zu verfolgen und nachzuweisen.

Einen schweren Schicksalschlag musste der Oberpfarrer während des Siebenjährigen Krieges (1756 bis 1763) erfahren. Im Jahre 1759 überfiel ein österreichischer Leutnant mit 40 seiner Husaren das Pfarrhaus in Lübbenau und schlugen den Oberpfarrer, bei der Suche nach Freund und Feind, nach Hab und Gut. Lübbenau gehörte damals zum Kurfürstentum Sachsen und war damit auf der Seite der kaiserlichen österreichischen Habsburgmonarchie, doch das spielte bei den Kampfhandlungen oft keine Rolle.

Folge des dramatischen Überfalls auf den Lübbenauer Ober-

Tofla w lubnjojskej cerkwi spomina na tsoch fararjow, kótarež su z teju cerkwi zwézane a su wugbali statki k lépemu serbskej récy. 2. februar jo był wósebny ženj: kradu na tom dnu pśed 250 létami jo wumrēl wušy farar Johann Gottlieb Hauptmann, spisař předneje gramatiki dolnoserbskej récy.

Foto: Bernd Marx

Pisany musical z cuzymi kulturami

SLA jo lětosa pśiglēdarjow sobu wezel na drogowanie pó slědach serbskich wudrogowarjow

Chto to njelubojo? Młody sympatiski muski, kótaryž žeński hyšći njama, a rědna, intelligentna, młoda pilotka pšízotej se bliżej. Wobej stej serbskej a mózotek derje spisaš. Pśi tom drogujotej pśez cely świat a zeznajotej wjele cuzych a wótergi kraju eksotiskich kulturow. Tak někak jo moto lětosnego programu k zapustu „Pó serbskich slědach“ Serbskego ludowego ansambla (SLA). 19. januara su swěsili w Komornem jawišcu w měsće premjera, a publikum togo celo rozpśedaneego przedstajenja jo był zwětšego rozpalony wót programma. Program „Zapust / ptačkowa swajžba“ pšízo južo wjele lětzasetkow, ale publikumujo jo se wósebnje spódobało, až su do njogo nowe elementy zatwariли. Až su spórali na jawišco teke reje a spiwanja drugich kulturow, teke dosć eksotiskich, a až su grali jich muziku a teke mjazynarodne melodi. To jo wjele pśiglēdarjow začuwało ako modernu inscenaciju. By mógał teke groniš, až jo se SLA ražilo wugótowaś przedstajenje we stilu musicala. To groni, až su sebe pśiswójli alternatiwu wašnju inscenacije a su se we tom kusu wót wobrošili wót klasiskego folklorneho programa. Ako modernizacija njamózo to w dokradnem zmysle słowa pláši. Musical ga dajo ako žanr južo pśisamem 100 lět, folklorne programy pak su pítku nowše wunamakanje.

Co pak jo se dokradnje tšojo na jawišcu? It-fachowc Tomaš (Michał Cyž), njejo doněnta namakał žeński. „Młode žowća ga su wšykne do pódwjacora sęgnuli“, groni swojej starce Hilžy, kótaraž se wó Tomaša starosći. Wón ga dej na reje hyš, aby jadnu namakał, ale wón njoco. Tomašowa starka ma teke swóje staro-

sći. We młodych lětach jo wjeliku zmólkou cynila, kótaruž njamózo wěcej póržiš, a to jej wěcej z myslow njejžo: Bratš Jurij jo něga raz pśiwjadl pśiašelku domoj na wobjad. Ale Hilža njejo byla z njej wobjadna, dokulaž wóna njejo serbska a katolska byla. Dla togo jo jej wjele njewérnych wěcow nawulicowała, tak až ta lubka jo Jurija wóstała. Jurij jo se tak rozmóřil, až jo wudrogował do wukraja. Až na jadno foto njejo jej nic wušej wóstało wót bratša.

Tomaš tužycu starkeje rozmějo a co pomagaš. Jogo šef joga we tom kradu pódprę. Wón njedostanjo jano mijasec wósebnego dowola, ale teke priwatne lětadlo šefa a hyšći pilotku Sofiju (Helena Bětnarjec) k tomu. Ten šef ma za wšym zdašim někake wóglédanje z Tomašom. Sofija jo rědna młoda Serbowka. Tomaš jo nejpjerwnej iritěrowany a distancérowany. Ale kak dej to hy-nac byš: Póněcom stej se wordowa-lej bliskej.

Ale to njejo wšo. Tomašowy plan ga jo: namakaš bratša starkeje. Pótakem wudajotej se Tomaš a Sofija na drogu pśez poł świata. A to pó slědach serbskich wudrogowarjow. Nejpjerwnej pšízotej do Labradora, źož su se něga wusendnuli Herrnhutarje. Jeju jawišcove lětadlo jo humorný a gózecy rěd za insceněrowanie togo cesto turbulentnegog drogowania Tomaša a Sofije.

Inuit su jeju pŕechwatali z dosć žortnymi rejami. Muske su byli woblacone pítku ako indianarje z bubonami, žeński su měli woblacone minikóšule z bělej kóže. Scena jo na žiwny part dodomnežla na campanowanje we našich jsach: Luže žiwnje wuglédaju ze swójimi kostimami. Ale wósebnje te akcje „Eskimo“, až jo se jim w kusu groniło, su

zawóstajili zašiš, až wóni su głupikoje a zawóstane (rückständig). Žort? Na kuždy part su darili Tomašoju šapku we serbskich barwach a su jima dali pokazk, až Jurija znaju ažo wón jo se dalej pórał.

Naki part leštej Tomaš a Sofija do Iowa, Hawai a Awstralskeje – wšuži pó slědach serbskich wudrogowarjow a Jurija. Pśi tom prezentěrujo SLA kradu luštne sceny. Na pśiklad z Amerikanarjom z cowboy-klobykom, kótarež cely cas colla pijo, „Home-cooking“ (warjenje doma) za wósebnju wěc ma a stawne se na business mysl. A teke dialogi naceriju humoriski potencial, na pśiklad pla Inuit: „Praktiski žo se wam ako nam. Jano hynac.“

Na kóńcu namakajotej Tomaš a Sofija Jurija, ale wón njoco sobu do Lužyce a se ze swójeju sotšu wujadnaš. Ale graše wzejo weto dobry kóńc. Jurij pŕechwatajo Hilžu na swajžbje Tomaša. A groni, až jo dawnu južo zabył, což jo Hilža tegdy napórała. Wósebnje we tom slědneném želu prezentěrujo SLA to, za což znaty jo: serbsku folkloru.

Kus „Pó serbskich slědach“ z pjetra Wita Bejmaka su insceněrowali Marian Bulank, Mia Facchinelli a Kornel Kolembus. Orchester jo grał pód nawidowaniem Andreas Pabsta, kótaryž jo teke wjeliki žel muziki napisał abo kuso pśiměřil.

We pśisamem połtera gózjinje su wugótowali pisany, rozwjaselecy a estetiski program. Pśez te kultury a wšake muzikowe stile su wugótowali wótměnij kus we stilu musicala. Michał Cyž a Helena Bětnarjec stej kradu pŕeznaniellej we swójima roloma. Wósebnje Tomaš jo pśez swóje měrne a koncentrowane soli rozpalil wutšoby publikuma.

Ale co wugótuo modernu inscenaciju? Dejtej měšanje stylow a kulturow dosegaš? Njedej „moderny“ kus teke glědaš na stav diskusijow a wědobnja w towarišnosći? A byš pótakem politiski korektny? Serbam njeby se kradu spódobało, gaby něchten našu kulturu tak pśez kakao sęgnuł, až to jo se stało we tom kusu z Inuit a Hawajianarjami. Pótakem: na jaden part dalej tak, publikumujo jo ten kus wjelgin deře se spódobało. Ale glědajšo pśidučy raz napšawdu pśez kšomu swójego wěżenja a njegotušo z drugimi mjeňsynami taki karnewal. Cytajšo k tomu komentár na tom boce. I. N.

Folkora

Až folklorne jawišcove programy se pósęguju na „starodawnu tradiciju“, ta mysl jo integralny žel folkloru, bžeze kótarejež folkloru njefunkcioněrujo. Weto jo to žanr za sebje, kótaryž až na wěste pšíchylenje k ludowej kulturze z njejú absolutnje nic cyniš njama a kradu nowe stwörjenje jo. To wižiš we drastwach, rejach a spiwach, kótarež wšykne za jawišco a prezentaciju nowo wugótowanu su. Jano pśez šyroku akceptancu iluzije, až jo to ludowa kultura, funkcioněrujo aktratiwnosć folkloru. W dolnoserbskich jsach pak su luže taku jawišcowu folkloru cesćej ako „cuzu“ wótpokazali.

Tomaš a Sofija njejstej bylej wót zachopjeňka idealny pórík. Stej trjebajej swój cas a Michał jo musał se tomu pśiwucyś, až wóna w lětadle šefowka jo.

„Typiski“ amerikanar a Sofija: wobej grajrarja stej we swójom elemensie bylej a publikum jo pśi nalicenju klišejow wót Amerikanarjow na swóje kosty pšíšel.

Foto: M. Helbig

Komentar

Njejo nic za etnologow?

We programje „Pó serbskich slědach“ su pśedstajili wšake kultury skerjej ako głupikoje a zawóstane. To wósebnje pótřefijo „Eskimo“ (ako korektny wuraz groni se skeřej Inuit) a hula-žowća z Hawai. Su je wustajili smejkotanju publikuma. A to njejo notne bylo. Se wě, až ceļa inscenacija njejo pśeliš pōwažna byla, skerjej nawopak. Teke serbska starka a samo ryšać grašow Tomaš stej pokazałej swóje słabe boki, kótarež su jima sympatie publikuma pśisunułej. Weto njeisu serbske luže tam wustupili ako zawóstane a głupikoje.

A wobchadanje z drugimi kulturami, wósebnje mjeňsynymi, jo sensibelna wěc. To jaden Serb wě abo nanějmjenje mógał to wězeš. A jaden serbski ansambel deňa měš ako zastupnik našeje mjeňsyny slušnosć, wó to se stará, až swójej roli ako pósól narodneje mjeňsyny wótpowedujo.

Su to jano myslicki pśostych pšuskich intelektualnych? Su we skerjej opulentnej Sakskej wěcej ležerne a wólne? Felujo wěstym Dolnoserbskem humor?

To se skerjej njemyslim. We žinajšnem casu jo na pólum humoru wjele móžno. Nanejpózdzej we casu pól Böhmermannje ga kuždy wě, až jo pśisamem wšykno móžno, ale musyš to teke na pšawy part cyniš. Gaž což we takej měrje z klisějami graš a Inuitam wustupiš daš w kóži a rejowaš daš z bubonkami, pón móžo to teke luštne byś. Ako folklor. Ale ako ansambel drugeje mjeňsyny musy tam pšezej respekt

a cesć pśipódla byś. A gaž což šegnuš drugu kulturu pśez kakao, pón cyń, ale pokaž, až weto cesciš toš tu kulturu a až jo si wědobne, co tam gótuojoš. A wustaj twóju kulturu we tej samej měrje smejkotanju. K tomu dajo žinsa wjele móžnosćow a to jo imperatiw, gaž se pōgibujuo na tom pól. Howacej wopokazujo serbski lud, až sam njejo nacasny a njejo rozměl, wó co žinsa zo.

Wósebnje njelubojo jo se to pokazało pśez kontrast k wabjenju za Minority safepack. Toš ta iniciativa zběra pódpsima za narodne a rěcne mjeňsyny w Europje. Młode luže su se we krotkich filmach za pšawa mjeňsynow wugronili. To jo se pokazało direktnje pśed programom. Wšykne mjeňsyny sęgnu pśi tom za jaden póstronk. Ale aktualna inscenacija SLA jo chwaliła jano serbsku kulturu, we wuskiem zmysle skerjej jano górnoserbsku...

Awtory su měli intenciju, z tym kusom pokazaś, až jo wótworjenoš napšešiwo drugim kulturam gódną wěc. We slědneném želu ga jo se groniło: „Pla nas su wšykne lužje witane“. A starka Hilža wutšobne woblutujo swóju staru zmólkou. To jo, se wě, wósebnje w Lužycy wjelgin aktualny tema, ažo se derje góži za ten kus. Ale dalej dej se teke rozmyslowaš.

Mój facit: njemusyš byś etnolog, aby kritiski na wobchadanje ze cuzymi kulturami we tom kusu glědał. Nichten njepomina wědomostnje korektnu inscenaciju. Wěste wědobnje dosega.

I. Neumannojc

Serbska folkora, za nju jo SLA znaty w Lužycy a zwenka njeje. Woglédarj lětosnego Zapustowego programma su teke we tom dypku na to swóje pšíšli.

Žeński a muske tych Inuit su wjelgin rědne woblacone. Ale až su byli pśedstavione w tom kusu ažo pítku głupikojke a zawóstane, to njejo notne bylo.

Gmejna Wjerbno bywa pšecej rědnjejša

Cesnoamtske pomocniki su se wucescili/Pód šćit pširody stajony biotop tyjo fawnje

We tom až jo wichorojty niž „Friederike“ 18. januara pšeć Wjerbno smalił, jo se zgromažilo něži hundert luži k tradicionalnej woklapnicy w gósćeńcu „Ku gwězdze“. Cesnoamtski šolta Joachim Dieke (CDU) jo wuchwałował angażowanosc, pilnosć a gromadużaržanje wobylarli we tej błośańskiej gmejnje. Njeglédajucy na někotare kritiske słowa su w joga lětnej rozpšawje 2017 te pozitiwne rezultaty pšewažyli, ak mógu se daš wižeš.

Wjerbno/Werben. Błośańska gmejna ze swojima wejsnyma želoma Brama/Brahmow a Rubyn/Ruben jo loni swěšila předne na-spomnjenje Rubyna předk 700 lět. Góscí pó towzyntach su swěšili so-bu. Wjeliki swěžeński pšešeg pō Rubynje, wšake swětosnosći a kniglowa prezentacija su znanili wó wuvišu jsy až do žinsajšnego. Slědk glēdaļ jo šolta teke na 125-lětne wobstaše sportowego towaris-twa „SV Werben 1892“. Toš ten jubilej su swěšili z lěšojskim spor-towym swěženjom a mlogimi wu-spěchami we wugbašowem a amateurskem sporše. Wejsne towaris-two wužarjow „Sprjewiny šcipjet“ jo swěšilo swojo 50lětne wobstaše. Wjerbański chor „Zjadnosć“ jo se loni rozpuščil. Pó 162 cesnych lě-tach jo se dał wusokego starstwa člonkow dla z registera towaris-twownu wušmarnuš.

Gaž zo wó serbske tradicije a nałogi, jo mložina w gmejnje wjelgin angažerowana. Teke loni jo zasej camprowała, zapustowała, jatšowny wogeň napórala, majske bom stajała a kokota lapała. Ražil jo se zasej wejsny swěžen, kótaryž su wobylarje pšigótowali a pše-wjadli.

Bernd Marx

We Wjerbnje maju hyšći swou błośańsku „tšochtu“, nanejmjenej symbolisku z dubiny a robinije. Lětosa spomina gmejna na předny jězd teje ze-zeznicy ze Tšupca do Borkow, ako jo byl swětki lěta 1898. Foto: B. Marx

Ze žywjenja gmejny

By kšeli hyšći wěcej twariš

Bramborske twarske ministerstwo w Pódstupimje jo 2017 pšizwölił dodatne wustawki (Ergänzungssatzung) mjazy drogu „Na starem ze-zeznicom nasypje“ a „Sosnu“, kótarež jo gmejnske zastupnistwo wobzamknuto. Móžno, až mógu tam skóro južo nowe twarne grunty wówrórí a tam domy twariš.

2017 su we Wjerbnje chopili twariš tsi familialjowe domy. To rědne jo, až tudejše firmy, rucnikarske zawody, towaristwa, organizacie a familijske pôdpéruju komunalne twarske žela.

Rada by gmejna we Wjerbnje, Rubynje a Bramje hyšći wěcej twarskich objektow realizerovala, ale fe-lujucych pjenjez dla jo wězana.

Wažna jo jej wutwař a saněrowanie drogov a sčažkow. Budu-li 2018 twarske pódložki pšedlaša, by mó-gali 2019 zachopí Sléznu gasu wut-wariš. Tuchylu pšigótuo se saněrowanje drogi do Popojc.

Su želali pši parkoma „Schönfeldt“ a „Seydlitz“

Mały problem z drogu pši parku „Schönfeldt“ jo se 2017 ze swěta spó-rał. How su wótpórali mólece kricki a zeliščo, saněrowanu drogu wucuscili a z mulchom a recyclingowym materialom wobtwarzili. Pši kněskem parku „Seydlitz“ su ze zanjasnymi kamienjamis murju dotwariły a wobsajžali. Zběrka pósiciwanow za ten projekt jo wunjasla wěcej aко 5000 euro. Dalej su załožyli za tam bydlecych najmarjow styri parkowańskie městna a do zemje su składli pšewod za třífazowu milinu, pšewod trjebaneje wódy a wódowód.

Gat, kupa a wjele natury

Pó organizatorisko-techniskich pšemyslowanjach gmejnskego za-stupnistwa, pó mudrych a realizé-rujobnych idejach wobylarstwa a z pomoci domacnych firmow jo se założył mały biotop w Brišoje (Bri-scha) gólcze za Rusojskej groblu. Sriejž gata jo kupa, na kótarež budu skóro žive byś wódne ptački a amfibije. Bomy, rostliny a mechy pši-wabiju młodych a starych. „Som wěsty, až smy z tym biotopom napórali woglědanja gđdny, zajmny a zapšimujucy objekt za šćit pširody a wobswěta“, jo wustajil šolta Joachim Dieke.

Weto ma se gmejna hyšći bežiš z grěšnikami wobswěta, z wótczyśo-nymi wótpadkami a šrotom w pširoze.

Pšewjele togo dešća

Móčny dešć 24. a 25. julija z jadnab 160 litrami na kwadratny mejtař jo w gmejnje bejnu škodu napóral, wósebnje na Smogorjojskej droze. Ta jo byla pólata, dokulaž dešćowa wóda njejo mógała wótběža. Jadna firma jo tam trěbne techniske žela wugbała a bužo je skóro zakónycyš.

Su zaslužbne wobylarje wucescili

Mimo pomocy, pilnosći a zwolno-sći k zasajženju wobylarjow njeby móglie mloge wěcy zwónožeš abo jano z wobuznoscu a šěžkoscu a pō-dlejšem casu. Na woklapnicy su pil-ne dobrowolne pomocniki wu-chwalili a wucescili. To su byli Silke Scherz, Carsten Schroschk, Manfred Kaiser, Maik Starick, Dustin Gorenz, Marcel Kohlstock a Michael Rossbach. Gmejna jo jim tek

pšepowdała mały prezent. Repre-zentanty wokrejsna Sprjewja-Nysa su pócescili Ortwinia Janka z Wjerb-na a Hartmuta Hanškaca (Han-schätz) z Bramy za jeju dlužkoltne žělo na dobro gmejny Wjerbno.

Wusoka zwolniwość k zasajženju

Pšipóznaše a wutšobny pšiklask su dotali člonki dobrowolneje wognjowej wobory za swou wusoku zwolniwość k zasajženju wob žen a noc. Wjednik wobory Manuel Mar-rack jo pokazał we swojej rozpšawje na 62 zasajženow, w 21 wót nich su pšichwatali na pomoc, dokulaž jo se paliło. Dalej su wjerbańskie woborniki pomogali z awtom znejzgluconym a pó štormje su wótpórali škódy.

B. Marx

Wjerbańska statistika

Na 31. decemburu 2017 jo było 1719 wobylarji w gmejnje, to jo 28 luži mjenjej nježli samski cas 2016.

Narožilo jo se 11 žisi, wósmym žowców a tso gólczy. 15 wobylarji jo wumrělo. Wósmym póríkow jo swajžbu swěšilo.

Nejstarša wobylarka jo Frieda Hanuskowa ze 97 lětami z Wjerbna. Nejstaršy wobylarj jo Walter Zimmermann ze 90 lětami z Rubyna.

Pšizjawilo jo se 11 nowych želarstwou, 5 jo se wótzjawilo. Tuchylu jo 128 firmow a pšewde-wzešow we Wjerbnje regi-strerowanych.

Komunalna žišownja lažy gmejne na wutšobje

Wobylarje Prjavoza su 19.1. slědk glēdaļi na wótměnjate lěto 2017

Šolta gmejny Smogorjow-Prjavoza Joachim Emmrich jo w mje-nju gmejnskego zastupnistwa pšepšosył na tradicionalnu wo-klapnicu w sportarskem domje. Jadnab 60 wobylarji jo pšišlo.

W zajžonem lěse jo bylo wjele po-zitiwnych wěcow, wó kótaryž stej mógałej šolta a gmejnski za-stupnik Christian Domań (Doman) rozpšawiš. Cefu kopicu projektow su nawlakli a žedne z nich su se južo do statka stajili. Až komunalna žišownja „Male Myški“ nadalej wobstoj, to lažy wšyk-

nym gmejnskim zastupnikam na wutšobje. Zwjaselejo, až jo se wóna certificerowanu stajiła a z wuspěchom wobstała. Stakim smějo dwě dalšej lěše nosyš pō-žedany kwalitatiwny zygel (Gütesiegel), kenž se pósiciož źišecym za-grodkam z dobreju pedagogiskej kwalitu a wjelebočnymi póbítowan-jami za zaběru źiši. Mimo cwiblo-wanja wugbauj prjavoze wótkublarki dobre žělo, což starjejše se waže a což k tomu pšinosujo, až źiši raži do źišownje chójze. A šolta jo gronił, až licba źiši lěto wob lěto pšiběra. Dalej jo slědgědajucy zwěšcił, až su loni pšidrogu k „Male Myškom“ nowo wuflastrowali.

Ta ga jo byla dlejšy cas južo bejne marodna. Pozitiwne jo šolta wuz-wignuł założenie spěchowańska towaristwa za komunalnu źišownju. Z pomoci togo towaristwa mógu w pšichože nowe projekty a zmény k lěpšemu lažce zwónožeš. Slědk glēdaļ su móglie šolta a gmejnske zastupniki na wjelebočne kulturne žywjenje w Prjavozu. Pó serbskem nałogu su w how swěšili zapust a žnjowny swěžen z lápanim kokota, su kazali na ad-wentski swěžen naysy abo na wša-korake zarědowanja za źiši. Wo-spomnješa gđdny su mjazy drugim

Stary chrom wognjowej wobory wěcej njewótpowědujo nadaw-kam, kenž moderna wobora žinsa-ma. Gmejna jo pytał za rozwěza-nim problemu.

Komunalna žišownja w Prjavozu lažy gmejne wjelgin na wutšobje. W slědkych lětach jo se how wjele twariło a wobnowiło. Foto: S. Schmoger

Dlukje lěta njejo se nichten starał wó něgajšnu konsum-pšedawarnju. Něnto dej how nastāš nowy domicil wognjowej wobory.

Starjejše zmóčniś a pjenjeze nazběraś za skjaržbu

Serbske blido w Měscie jo se zaběrało z kublańskim póstajenim

Serbski muzej w Chóšebuzu jo kažal 24. januara wjacor zasej na rozgrono k wósebnej temje. Jo tenraz šlo w ramiku rěda „Serbske blido“ wó šulske póstajenie, kótarež jo južo poltera lét tema w dolnoserbskej zjawnosći. Ako wósebny góścjo Torsten Mak, písededař Serbskej rady, tym 14 dalšnym písytnym rozpřawił wót serbskego šulskego póstajenia (Sorben-/WendenSchulVerordnung, SWSchulV) a dalšnych póstajenow.

Nejpjerwjej jo rozkladował statwizny, w nimskej récy by gronił „ten Uršlejm“. Až jo rowno na tom dnju dostał píspesenje za swěšeń 20 lét Witaj. Tegdy su jadnorje za-chopili z tym projektom, su se do-prédko jano woglédali, kak pla Bretonow funkcioněrujo. Jasne jo bylo, až te źiši pídu pór lét pódznej wót kita do šule. A teke w žylojskej šuli su zachopili bžeze píswego koncepta. Su wjele wuproběrowali, nazgónjenow nazběrali a swou drogu namakali. Něnto pak su předne Witaj-žiši južo srjež dwažastych lét. A wšake jo dejalo se w běgu casa wěcej do planow a teke do póstajenow zapšégnuš. Staw ga jo hyšći, až płaši Witaj ako jaden projekt a we šulskej póstajenach na krajnej rowninje njeeksistěrujo.

We tom wokognušu pak, ako smy měli 2014 nowu Serbsku kazj, jo serbski bok ned na dalšinem dnju oficjalne napominala kublańska ministarstwo, aby teke šulske póstajenie za Serbow wobnowili. Tak jo na serbskem bliže k wěsci dał písededař Serbskej rady. Z tym pak jo kublańska ministarstwo akle wjele pódznej zachopilo. Ako předne su założyli želou kupku, zóž su Serby teke zapšég-njone. Ale píed dwěma lětoma jo

se zmysl tam změnil, jo woblutowalař Mak. Kublańska ministarstwo jo kšelo swójsku zupu wa-riš, póstajenie samo wugótowař a serbske-mu bokoju pokazaś, chto tam to grono ma.

Wuslédk jo bylo na-cerjenje za póstajenie, kótarež su Serby ako katastrofalne zacuwali. Jo bylo třach wó celu generaci wuknikow. Mjazy drugim su kšeli, až jo pšawa serbska wucba ale wót 3. lětnika w šuli. A su pominali tak wjele wuknikow, až by musali serbsku wucbu we wjele šulach šmarnuš. Serbske rada a fachowe gremije njejsu dalej píšli; we toszej situaci jo ku gluce nastala ini-ciatiwa starjejšich. Wóna jo z wje-likim elanom dojšpiła, až jo ministarstwo ségnulo tos to nacerjenje slědk. Krajny sejm jo k tomu wo-bradował a ministarstwo píspěsal ramikove wuměnjenja za tos to póstajenie.

Něnto caka serbski bok na no-we nacerjenje. Nowa kublańska ministarka Ernst jo Serbam píslubila, až njedej se nic k špatnemu wuwijař. Ale Mak jo na to pokazař, až kublańska ministarstwo jo južo swójego ministarja Baaskego wopacnje informěrolo. A teke něnto pokazuji se take tendencie. Pód smužku absolutnje njejo jasne, lěc buzo to nowe póstajenie tak, až nanejmjenje ten aktualny staw we našich šulach mózo se wobchowař.

Problemy dajo teke z drugimi póstajenjami. Tak wugótuj po-

Serbske blido w januaru: Wósebny góścjo Torsten Mak (drugi wótléwa slězy). Foto: I. N.

jenje za zastojnistro VV Unterrichtsorganisation píspawem dobrý ramik za serbsku wucbu: Wót 16 wuknikow dej se kupka želiš, aby mógal w píswidnych kupkach serbsku wucbu píswijas. Ale rowno tos ten dypk njedej płaši za Dolnoserbski gymnasium (DSG). Tam dejali wukniky dalej w kupkach wót až do 30 wuknikow wuknuš. A teke za janšojsku šulu njedej to płaši. Ale w póstajenju wót togo no-nestoj. Ministerstwo a šulski amt njejstje mógař donénta Serbam rozjasni, co dej bys zaklad za te špatnejše wuměnjenja.

Kak dalej we toszej situaci, su se píšali písytnye. Kito Ela jo kšel direktne wěšeř, kak mózo te gremije pídpěrowař. „Mócujo starjejšnu iniciatiwu“, jo wótegronił Torsten Mak. Na starjejše a wukniky sami nejwěcej w ministarstwie a šulskem amše słuchaju, jo swójje měnjenje pídmarnuš. Wóna ga su te, kótarež maju pšawo

na serbske kublanje. Tak stoj w serbskej kazni. Wóni sami mógu to pominař. Ceptarje ako zastojniki njamógu gubu wótcyniš. Mak jo samo naražil, až dej se pla Serbow a sympatizantow pjenjeze nazběrař pó motu „Crowd funding“. Na taki part zběraju se pjenjeze wót wjele luži, zwěštego píseč internet. Kuždy dajo wěstu sumu a pjenjeze zběraju se tak dlužko, až jo trjebna suma dojšpita. Na taki part by mógalá familiya skjaržyš a swójje pšawo na serbsku wucbu sebe wuskjaržyš. A píseč to zjawný signal wupóšlař, až Serby njedaju se wšyknō spóđobař.

Iniciatiwu starjejšich móžořo pak teke na drugi part pídpěrowař. Jo se gronił, až jo tam mało luži, kótarež wšyknō wugbaju.

Starjejše dej se motiwěrowař, aby za to serbske byli, jo pídmarnuš moderatorka wjacora Christina Kliemowa. A kito Ela jo gronił, až dejalo se wěcej ze starjejšimi želař.

Měto Nowak, referent w ministarstwie za wědomnosć, slězenje a wumělstojo rozjasni, kak se w ministarstwach mysi. Tam njetrjeba pisař na písek jadna mama wjele bokow na emocionalny part a wulicowař, až jo to kóńc Serbstwa. Musyš dokradnje a wěcownje formulěrowař, wó co zo a se tak deje až móžno do kaznjow a myseňnia zastojnistro zamysli.

Aplaws jo dostał Torsten Mak za swojo pominanje, až dej se wu-wěsne redowanje namakař za wu-kiniki sekundarnego schózjeřka DSG. Tam ga grozy hyšci dalšny třach. Konferencia kulturnych ministarstw jo póstajiła, až w Nimskej dej bys skóro jano jadna cuza rěc. To by bylo kóńc za serbsku rěc. Zasadnje by wukniky mógalí weto dwě rěcy wuknuš, ale pón by dejali druhich písmjatow, na písek fyziki, se zbyš (verzichten). Se wě, až to písamem nichten njoco. Dla togo tlocy Serbska rada wjelgin na wu-wěsne redowanje za serbsku wucbu.

Wjele problemow a mało rozwě-zanjow, to njemusy bys rezultat togo wjacora. Skerjej by mógalí wšyknō sebe píswójš, až musyš nejskerjej stawnje za naše nastup-nosći wójowář a až kuždy by mógal sebe we tom na swój part wobzeliš. Abo, až jo Měto Nowak píjerwjej w běgu wjacora w drugem zwisku gronił: „raz glědař, co bužo“ njejo písecej to nastajenie, kótaryž wu-spěch wugotujo. Z Witaj-projek-tom su jadnorje zachopili. „Howac by zinsa hyšci cakali.“

Píšiduce Serbske blido 7. měrca ma kradu drugu tematiku. Wóno bužo w ramiku Bramborskego žeňskecego tyženja. Serbske žeňske budu na tom wjacorje z dr. Christianu Piniekowu temu. I. N.

PŠAŠATA RĚPA

Kak jo wron písamem swójje swajžbu písespař

Lube źiši,
we januarje swěsimy ptaškowu swajžbu. Za to písgotujo Serbski ludowy ansambl Wam rědny program. Lětosa jo ten ansambl píšet dnja 31. januara. Sóč tam dojeli? Jo? Ja som se teke woglédala to pístedajenie. Titel jo byl „Kak jo wron ptaškowu swajžbu písespař“. Chtož njejo pódla byl, snaž njevě, wó co zo. Wjele wót Was znaju serbske źišce knigly wót awtorki

Jěwy-Marije Čornakec. Figury tam su žabka Šnapawka, wroblík Frido, myška Pip-Pip a ježyk Štapak. Wóni su píšaše a doživuju wjele dyrdomejow. Woglédajšo se raz wónne knigly! Wóni su wjelgin pyše a lažko rozměř.

Na jawišu su srjodu pokazali nowy kusk. Gówna paršona jo byla: ježyk Štapak! Wěšco, co ježyki cynje we zymjem? Wóni spě. Cenu zymu dlužko. Celych 5 do 6 mjasecow

mózo to traš! We měrcu wóni zasej wócušeu. To groni: gódy a ptaškowu swajžbu njeznaju. We decembere a we januarje ga wóni spě! Tak to jo pla ježykov. Za nje ale njejo to katastrofa. Chtož njewě, až druge ptaškowu swajžbu swěše, njebužo tužny, až njejo pódla. Pla ježyka Štapa-ka ale jo to hynac. Wšykně jogo píšaše ga nješpě we zymjem. Tak jo Štapak zgónil, kaki rědny swězeň jo – gaž wón rowno spi! To se jomu nješpodař. Raz co pódla bys na ptaškowej swajžbje. Ale kak dej to cinyš? Pomoc píšo jomu z góle. Póruška z kóruška to jo. (Gaž sóč wiželi ten kus, wěšco až jomu se nimski „Burzel von der Wurzel“ groni.) Wón jo šbalik a wě, co cinyš. Wón písgotujo zelove piše za Štapaka. Písež to piše njebužo ježyk mucny. Za njogu jo to wjasele! Ale Pip-pip a Frido maju swóje wobmisenja. Cogodla wón nješpi? To njejo, až dej bys! Myška a Frido skažotej to godla pěskowego mužyka. Pěskowy mužyk (Sandmännchen) ga ma pěsk. Ten pěsk sypnjo wón do wócowu zíši. Pótom budu źiši wjelgin mucne a wusnu skóro. To wěšco, nic ga? Wěšco teke, až pěskowy mužyk hyšci ma drugi pěsk? Ten drugi pěsk jo za zwěrjeta. Chtož ten pěsk

Pěskowy mužyk (naléwo) jo dochwatař zwěrjetam – to ga njejo w rěchu, až ježyk njoco spař we zymjem!

Foto: SLA

Žabka Šnapawka sejži a wulicuje se z myšku Pip-pip. Myška cujo se za-gronita za derjemše ježyka a za pór na tom swěše. Foto: M. Helbig

dostanjo do wócowu, spi ceļu zymu. Taki pěsk jo za ježyki abo njetopyrje. Žasej ma Póruška z kóruška ideju. Wón zaměnjo pěskowej měcha! Wón se mysi: tak bužo pěskowy mužyk ježykoj sypnú pěsk do wócowu. Ale to bužo jano taki pěsk, wót kótaregož spi jadnu noc. Jadnu noc spař, to jo w rěchu. To jo se teke ražilo. Poruška a Štapak ale stej na jadnu wěc zabydnuje: Chto dostanjo ten drugi pěsk do wócowu? Jo, ten dostanjo něnto wron. Móžomy groni: daš spi ten wron we zymjem! Tak zlé to ga njejo? No, to sroka pitšku hynac wiži. Dej wóna se ga flink drugiego nawóženja pytař? Ně, wóna co swójogo

wrona měš. A wóna ptaškowa swajžba jo južo we januarje! Mójejko, co ga něnt, gósci su se južo na drogu dali! Pěskowy mužyk nja-móžo pomagař. Wón měni: jano móčne slyňco bužo wrona něnto wubužiš. Wót zo ale dej take slyňco píši we januarje? Toš píšejo na-raz na lapa. Wóna co teke na ten wěliky swězeň! Rědny darik ma teke sobu. Celý nakšebjatnik jo połny slyňcnych tšnow (Lichtstrahlen)! Taka gluka – pěsto to jo swětla dosć, aby wubužilo wrona. Něnto mógu wšykně swěsiš a luštrje rejo-wař! Rejowař móžořo teke doma, zycym Wam wjele wjasela. Waša šota Stefka.

CO, GA, ŽO? ZAPISK TERMINOW

Bramborske serbske radio rbb

(UKW 93,4 MHz a 100,4 MHz)
tel. (0355) 14 39 171
internet: www.rbb-online/sorben
wót pónjezelego do pětka
wót zeger 12.00 do 13.00,
wóspjetowanje: k wjaceru zeger 19.00;
nježelu wót zeger 12.30 do 14.00

stwórtk, 08.02.

Lužyske impresje:

- Rozglosowa woklapnica
- Dopołnjujomy žycenia
- písilucharjow
- Gratulacie dnja

pětka, 09.02.

Muzika a pórucenja:

- Póstrow za zíši
- Serbske spiwanje w Gołbinje
- Kulturne pokazki
- Poglédanje na serbski program w radiu
- Gratulacie dnja

nježelu, 11.02.

Program za celu familiju:

- Aktualny magacin: nowosći a pínoski
- Dopomješe na serbskem komponista Bena Njekelu
- Nabózne wusčelanie
- Gratulujomy

pónjezele, 12.02.

Lužycra cora a žinsa:

- Póstrow za zíši
- Dolnoserbski report
- Powěści
- Poglédajomy do Nowego Casnika
- Gratulacie dnja

waltru, 13.02.

Kulturny magacin:

- Kulturny pínosk
- Gaž muzika zagrajo
- Gratulacie dnja

srjodu, 14.02.

Magacin k połdnju:

- Aktualnie z Lužyc
- Powěści
- rěcne wobroty pó serbsku rozkłażone (serija)
- Gratulacie dnja

GOŁBIN/GULBEN

Spiwamy serbske spiwy

Rěcna šula píspesyo na zgromadne spiwanje do Golbina srjodu, 7. februara zeger 19:00 do 20:30. Zastup płaši 3,00€. Pšosym píspizjawšo se pód tel.: 0355/792829 abo post@sorbische-wendische-sprachschule.de

ŽYLOW/SIELOW

Woblekamy serbsku drastwu

Drastwina šlodarska mejstarka Doris Heinzowa pokažo, kak se serbska drastwa pórđenje wobleka a to stwórtk 8. februara, zeger 18:30 do 20:45. Pšosym swójski cypjel, měrku a glicki sobu písniasć. Zastup płaši 6,00€. Pšosym píspizjawšo se pód tel.: 0355/792829.

JANŠOJCE/JÄNSCHWALDE

Cytanje kniglow z bajku

We Serbsko-nimskem domowniskem muzeju bužo Jürgen Tiede stwórtk, 8. februara, zeger 19:00 ze swójich kniglow cytaš. Knigam se groni „Goldstaub“. To su bajkowe knigy za dorosčonych, až slušaju ku wustajeńcy „Goldstaub“ we tom muzeju. We srježi stoj Gottlieb, až co guslowarski strus ze złotego procha do kloštarja spóras. Jogo žeńska Lisa co jomu to zadraš z pomocu serbske bogowki Siwa. Bužo se jej to ražiš?

ZŁY KOMOROW/ SENFTENBERG

Píswéra we Serbach

Błošanarje su byli píspaje píswériwe a wósebinje cas nazymy a zymy jo byl cas za orakele a zwéselowanje. Ute Henšelowa wót récneje šule píśnosujo wó starych píswerach a nalogach srjodu, 14. februara, zeger 19:00 do 20:30 we Bergarskem domje Serbska cerkwa, Baderowa

inserat

Z LND

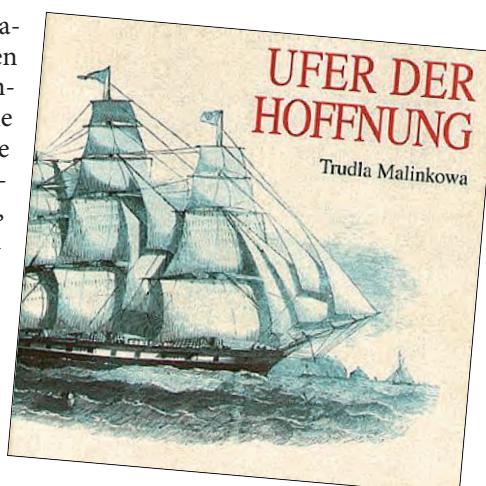
Neu aufgelegt!

Trudla Malinkowa

Ufer der Hoffnung

Sorbsche Auswanderer nach Übersee

Texas, Australien, Kanada – rund 5 000 Sorben fanden im 19. Jahrhundert in Übersee eine neue Heimat. Es war die Sehnsucht nach Freiheit, die sie veranlasste, den beschwerlichen und gefährlichen Weg anzutreten. Einen Weg, den die Autorin Trudla Malinkowa in vorliegendem Buch „Ufer der Hoffnung“ auf bewegende Weise rekonstruiert.

Sie gibt einen ausführlichen Einblick in die Ursachen der Emigration, schildert das Leid der Reise und beschreibt den schweren Neuanfang in der Fremde. Ihre Erläuterungen werden durch zahlreiche alte Fotografien, Originaldokumente, Karten sowie detaillierte Lis-

ten mit den Namen der Auswanderer ergänzt. Zudem wurden in die dritte Auflage neue Erkenntnisse eingearbeitet.

ISBN: 978-3-7420-1634-8

Sprache: deutsch

Preis: 16,90 €

www.domowina-verlag.de

droga 10. Zastup płaši 4,50€. Pšosym píspizjawšo se pód tel.: 0355/792829 abo post@sorbische-wendische-sprachschule.de

LUBNJOW/LÜBBENAU

Kak gronimy Serbam na nimski?

Kak su se nimske pomjenjowanja Sorben/Wenden resp. sorbisch/wendisch až do žinsajšnego wuwiiali? Pochad a wobchadane z wobyma zapšimješoma až do 21. stolęsha rozkladujo dr. Petš Schurmann stwórtk, 15. februara, zeger 19:00 do 20:30 w kulturnem centrumje GLEIS 3. Zastup płaši 4,50€. Pšosym píspizjawšo se pód tel.: 0355/792829 abo post@sorbische-wendische-sprachschule.de

GUBIN/GUBEN

Píśnosku wustajeńcy „Satkula“

Stwórtk, 15. februara, bužo Thomas Burchardt z Baršca zeger 17:00 powědaš k temje „Móžo energijowa změna (Energiewende) domownju wuchowaš?“. Píśnosku bužo w ramiku wustajeńce „Satkula“ z wobrazami Karla Vouka. Městno bužo Měščanski a industriowy muzej města Gubina písnaměsće Friedricha Wilkego (Plunowa droga/Gasstraße 5).

Zapusty kóńc tyženja

Sobota, 10. februara

- w Tšadowje/Stradow
- w Myšynje/Müschen
- w Kózlem/Casel

Nježelu, 11. februara

- w Bělej Górze/Býhleguhre
- w Turjeju/Tauer
- w Tšupcu/Straupitz

100.000 łopjenow za wukniki zakladneje šule

Ze Žylowa/Sielow. Zakładna šula

Lutki jo tudy krydnuła 100.000 łopjenow papjery pódarjonych. Wje-like wjasale je so kněžilo srjež ja-nuara we pawzy na šulske dwór-je, ako Christine Heinzowa a Andreas Petschik ze žylojskeje Heinzojc firmy stej píšęgnulej sěško wobłodowanu paletu. Na njej su byli nalodowane a gromadu zwézane 40 kartonow, kuždy z 2.500 łopjenami papjery. A wónej stej ten drogotny dar wjednicy šule a wuknikam píspowdałej. We mje-ju šule stej Viktoria a Alina z klase 4a se tyma šcodryma dobrotniko-ma wužekowałej. Viktoria ako Witaj-wuknica jo se žekowała we serbskej rěcy a zlubiła, až budu z teju pódarjoneju papjera żarjabnje a rozglédnijwe wobchadaś. Wjed-nica Irena Götzowa jo pístajila, až budu ju wšako nałożowaś, a dokulž ta šulska móšyna njedosega za do-połnenje wósknych pótřebno-

sów, ga dla togo su žekowne a glucne za take pósćenie.

Wjeli lět su wukniki a wucabni-ki wužywali trjebane łopjena, ak su byli na jednom boče južo píspisane. Te jo jim dariał jedna firma z Dešanka. Ale pó casu su teke druge šule zgónili wót teje pomocy a chö-pili ju pózywaś – a žylojska šula jo padnuła zasej do nuze. Ta sama jo šym wětša, dokulaž něnto su chö-pili realizeroval nowy ramowy plan, a muse dla tog píśdatny mate-rial zestajaś a koperovalaś za wóskne wukniki šule.

Teke we tych wšakich žělarn-jach, žož móluju a basle, se pót-trjeba wjelika licba papjery. Irena Götzowa měni, až jo to wjelika glu-ka, až maju we susedstwie Heinzojc firmu, až pódpera šulu a ceptarske žělo. Wóni to cynje dalej, rownož Heinzojc žowka jo južo dawno ze šule wen.

Georg Zielonkowski

Wukniki žylojske zakladneje šule wjasale se darjonej papjerie za nowe wuknjeńskie materialije.

Foto: G. Zielonkowski

inserat

Rěčny centrum WITAJ píśnosujo aktívne k zdžarjanju a rozširjanju dolno- a górnoserbskej rěcy. W tos tom nadawku statkuje teke Dolnoserbski internat. Píšbywanje w internáše z 30 městnami zmóžnia wuknikam, serbščinu až wobchadnu rěc dožývaš a ju celo praktiski we wšednem živjenju nałożowaś. K tomu móžomy rěcne zamóžnosti a identitu wuknikow wudopohnjoaš a dalejuwuyaś.

Wót 1. maja 2018 dej se želove město

wjednika Dolnoserbskego internata (m/ž)

znowa wobsajžiš.

Waše nadawki:

- nawjedowanje institucije
- jadnanje pó pedagogiskem koncepcje a dalejuwujanje koncepta
- kooperatiwne sobuželo z nosarjom, ze serbskimi institucijami a z Dolnoserbskim gymnasium
- kooperatiwne a wuske sobuželo ze starjejsymi
- projektowe žělo

Waš profil:

- wóznamkjone wukublanje až statne píspóznaty/-a wótkublař/ka resp. socialny/-a pedagog/owka
- nazgónjenja až wótkublař - pó móžnosti teke ako wjednik/ca - w městnějkej instituciji až instituciji, kenz organizérju wólcocasne aktivity za zíši a młodostne wusaka fachowa a sociálna kompetencie, individualne a pedagogiski wusmějone wobchadane za zíšimi a młodostnymi
- pisne a wustne wobkněženje dolnoserbskej rěcy
- znajomostci we wobliku dolnoserbskich nałogow
- kompetencie we wobliku pórāžowanja, zamóžnost za žělo w teamje a kooperatiwnost
- wusaka wobšéžabnosć
- aktiwna zwolniwosć k dalejkublanju
- aktualne rozšyrjone policijske wopismo pó § 30a a § 31 BZRG i V. z 72 a KJSG

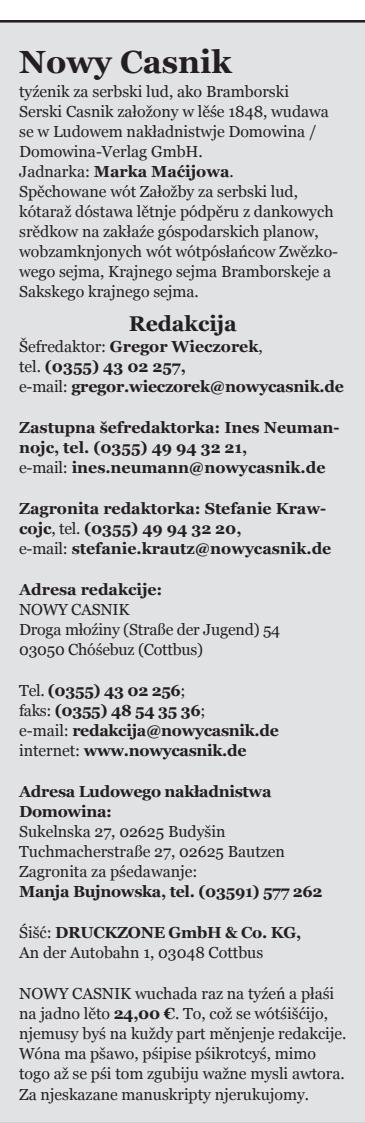
Myto žo píšez TV-L 8. Želove město jo Chóšebuz. Želowa wobšyrnosć wopšimuju 35 góznow wob tyžen w normalnej a pónzej změnje.

Smy Waš zajm wubužiš? Gaž jo, pilnujšo se píspom ze swójimi dopolnymi pódložkami až do 23.02.2018.

Domowina z. t., Rěčny centrum WITAJ • dr. Beata Brézanowa

Žylojska droga 39 • 03044 Chóšebuz

telefon 03591 550400 • e-mail: b.brezan-witaj@sorben.com • www.witaj-sprachzentrum.de

Drogowaś pó tej długiej měsčanské muri w Dubrovniku – to jo wjelgin kšasna wěc!

Mjazy tymi 17 katolskimi cerkwjami w Dubrovniku jo ta k cesci swětego Blasiusa nejstarša.

Ten rektor jo był jano jaden mjaseč w amše

Dubrovnik – 3. stacija w reportažy „Wušej 500 kilomejtari pó Balkanje“

Horst Adam

Pó dwěma dnjoma w městoma Sarajevo a Mostar smy spuščili Bosnisku a Hercegowinu. Něži 180 km długka droga jo nas wjadla do sławnego města Dubrovnik w Kroatiskej. Smy jěli pšez dolinu rěki Neretva, žož sajžaju a žnjeju wjeli zeleniny a sadu, mjazy drugim mandarinow. Tšochu tam wuglēda hejnak w Błotach. Mjazy pólami a zagonami su tšugi a groble, pó kótarychz su bury ze swójimi cołnikami ducy.

Pón smy wiželi skóńcje to, na což su wšykne južo narske cakali – ga znatu Módrú Adriju. Ale hyšci raz smy dejali do Bosnikeje – město Reum pši mórju, wósrzejž Kroatskeje, ga jo bosniski teritorium, něži 10 kilomejtari široki. A to jo se dla togo tak rědowało, aby Bosniska a Hercegovina mělej pšistup (Zutritt) k mórju. To njejo ja-no wažne a wužytne za rybarstwo a za wobchod z ložami (Schiffsverkehr), ale teke za turizm...

Za dwě nocy jo był hotel „Astarea“ blisko Dubrovnika naš nowy domicil. Tak jo było dosć casa, se rozglédowaś w měsče. Ten cas teke trjebaš, jolic coś se woglēdaś wšykne te historiske twarjenja a městna. A to njejo jano tych 17 cerkwjow (mjazy nimi ta nejwětša w celé Kroatiskej), ale mloge druge domy, w kótarychz jo se w długiej historiji Dubrovnika wjeli ważnego a interesantnego stało. Céle město jo napřawdu wjelgin kšasny architektoniski ansambel. Kužde twarjenje ma swóju rědnosć, a jadnotliwe

domy pši głownej droze a pši wus- skich gasach su se twarili za wětšy žel pó kšutem systemje. Dołojce su lody a magaciny, w 2. a 3. etažy su familije bydlili a pód kšywom su měli tu kuchnju.

Nejlépej možoś se město woglēdaś, gaž droguoś pó měsčanské muri, z kótarejuž su něga město ako twardnicu (Festung) ščitali pšed winikami. Ta jo pšísamem 2 kilomejtari długka, 23 mejtari wuso- soka a až do 5 mejtari tłusta. Wětšy žel togo wjelikego nawala turistow z celého swěta wužywa tu góźbu za drogowanie na měsčanské muri, lěcrownož musyš za to płaśi 20 euro. Něži dwě do tši góźiny trjebaš, aby se wšykno woglēdał a teke wótmólował. Na jadnom boce se rozpřestrěwa mórjo, na drugem možoś poglēdnū do města, do tych twarjenjow a teke dworów a gymnyškow wósrzejž domow. Na mlogich twarjenjach jo wišeš, až buchu we wójnje w 90tych lětech wót južnosłowiańsko-serbskeje armeje bejnje wobškózone. Tam njejsu te řánske cygle na kšywach wěcej brune, ale nowe, cerwjene.

Mimo tych historiskich twarjenjow a tšojenjow jo pak něco druge za woglēdari a turistow wjelgin interesantne. W lětech 1358 do 1808 ga jo był Dubrovnik samostatna republika, tak ako na pšiklad tež Venedig. Njejo był jano za céle wi- kowanje – mjazy drugim z Italiskeju a celym Balkanom – wjelgin ważny centrum, ale jo swójo céle żywjenje za wšych wobydłari teke wjelgin derje rědowało. To jo wósebnje płaśilo za to kněžarstwo w měsče, žož su tegdy gromaže bydlili

li zastupníci zemjaństwa (Adel) a běrgarstwa (Bürgertum) a chudše luže. Ze wšich familijow ze zemjaństwa (w 16. stolěšu jo jich to bylo na pšiklad wokolo 1500), su wólii „Wjeliku radu“. Z njeje zasej su pón wuzwólii „Mału radu“, senat a rektora ako togo nejušego „prezidenta“. Ten senat z něži 50 do 60 člonkami jo bylo to kněžarstwo, ten nejwějnějšy politiski organ. Člonki „Małe rady“ su musali to pšesajžiš, což běstej „Wjelika rada“ (z něži wólonymi 200 člonkami) a senat wobzamkuňej. Člonki senata su měli jano jadno lěto swój amt wugaśa, ten rektor pak jano jaden mjaseč! Su kšeli z tym tomu zado- raš, až budu zagronite politikarje koruptne a se kupiš daju! A ten rektor njejo doma bydlil, ale w domje kněžarstwa. Tak su mógali wo- bydlarje w kuždem casu jomu wo- glēdaś, aby se wuskjarzyli. Njejo to ga pšawa demokratia?

Južo 1272 – pšed casom republiky – su w Dubrovniku wobzamknuli wobšyrny měsčanski statut z normami a pšedpismami za dobre zgromadne żywjenje. Z lěta 1278 su měli kazn za zdźaržanje a wobchowanje wšich měsčanskich dokumentow, a tak jo archiw města žinsa wjelgin stary a bogaty. Teke na dobre želé sudnistwa su mócnje glé- dali. Kaznje su musali kradu dožar- řaś, a sudniki su dejali wjelgin spěš- ne žělaš. Mloge amtarje su byli za- sajzone, aby kšuše kontrolérowali, co se z pjenjezymi w měsče ciny.

Za republiku Dubrovnik stej by- lej demokratija a fryjota wjelgin ważnej a swětej. To wšykno jo teke k tomu wjadlo, až jo bylo město

Wjelgin wuske su te długke gase a gascyci.

centrum za kulturu a wědomnosć. A wušej togo – tak su nam w Dubrovniku gjarže wulicowali – jo bylo město w srjejzowěku nejcysćeje a nejstrowše město w celé Euro- pie! W lěse 1808 bu republika Dubrovnik pak pówalonra. Napoleon ze swójimi wójnami jo był ten „grěšnik“. (zo dalej, z woglēdom w Montenegro)

Toś ta stara mólba pokažo Dubrovnik pšed 400 abo 500 lětami. Prědku naša pšewózowarka pšez město.

To jo ten dom w Dubrovniku, žož stej w casu republiky sejzelej senat a joga rektor.
Foto: Horst Adam

Wažne licby z Dubrovnika

- To mě Dubrovnik pšižo wót „Dubrava“ – tak se groni něgajnej goli blisko města
- 1317: prědna aptejka, ta nejstarša na swěše, jo žinsa hyšci k wiženjeju
- 1350: prědna chórownja
- 1377: kwarantejnza za chórych su zawjadli, k tomu prědny la- caret na swěše
- 1434: dom za syroty
- 1436: prědny wodowod a dwě wjelikej studni – wšo žinsa hyšci funkcioněrujo
- 1624: su uniwersita założyli
- 1667: wjelike zemjedržanje (Erdbeben), 4000 njabogich luži, wjeliki žel města znico- ny a spalony
- 1979: pód ščit UNESCO
- Žinsa: 45.000 wobydłarjow na něži 14.000 hektarach, cen- trum „županije Dubrovnik“